

GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACTIUNEA ȘI ADMINISTRATIUNEA:
BRAȘOVŪ, piața mare Nr. 22.

„GAZETA“ IEȘE ÎN FIECARE ZI.

Pe unu an 12 flor., pe șese luni 6 flor., pe trei luni 3 flor.

România și strălăutate:

Pe an 40 fr., pe șese luni 20 fr., pe trei luni 10 franci.

ANULŪ XLVIII.

SĂ PRENUMERĂ:

la poște, la librării și pe la dd. corespondenți.

ANUNCIURILE:

O seriă garmondū 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Scrisorī nefrancoate nu se primesou. — Manuscripte nu se retrămitū.

N°. 258.

Mercuri, 20 Noemvre (2 Decemvre.)

1885.

Brașovū, 19 Noemvre 1885.

Diarele unguresci își implu colónele cu laude, lingușiri și preamăriri la adresa ministrului-președinte Tisza, chiar și cele opoziționale publică în tótă estinderea discursurile și gratulațiunile, ce le-au depusū mamelucii de tóte nuanțele la picioréle stăpânului lorū, cu ocașiunea serbărei de alaltăeri.

Intr'unū asemenea momentū va fi bine să aruncămū o privire înderētū și să ne reamintimū prima debutare a ministrului-președinte Tisza în contra nóstră.

In ziua de 1 (13) Noemvre 1875, cu ocașiunea desbaterei bugetare, agerulū deputatū Sigismund Borlea, a fostū celū dintăi, care a combătutū în dietă ministeriulū Tisza. Borlea nu mai este între cei vii, dér cuvintele sale și astăđi au o viuă actualitate.

Elū arată mai întēiu neajunsele și prigonirile nóstre pe terēmulū instrucțiunei și alū justiției. Scolile ni se închidū, cărțile ni se confiscă, suntemū judecați și osēndiți într'o limbă, ce n'o înțelegemū — acesta a fostū refrenulū espunerilorū sale, după carī continuă astfel:

„Credū că e cunoscutū mai multora, că în sesiunea trecutā a dietei — între multe altele — s'a redicatū de mai multe ori plānsórea, că legea electoralā din Ardélū e o nedreptățire mare contra Romānilorū.“

„Odatā și eu am redicatū acēsta plānsóre și atunci a recunoscut' o de gravaminū îndreptățitū chiar și ministrulū-președinte de astăđi, care pe atunci era conducătorulū opozițiunei. Cu acēstā ocașiune ne mângăiā d-lū Tisza dīcēndū sē fimū numai cu răbdare, căci acēsta plānsóre și nedreptățire se va vindeca când noua lege electoralā se va pune la ordinea țilei.“

„Noua lege electoralā s'a desbătutū deja și s'a și sancționatū, dér plānsórea nóstrā n'a fost luatā în considerațiune, ci încă noua lege electoralā este multū mai draconică pentru Romāni ardeleni, decâtū cum fū cea mai dinainte. Astfeliu legea cea rea s'a schimbatū cu alta și mai nedreptā, prin care s'a eschisū dela legislațiune maioritātea poporațiunii din Ardélū.“

„Adevēratū, că d-lū Tisza nu era încă ministru pe când s'a adusū acēstā lege; dér e constatātū și aceea, că d-sa ca ministru de interne a presentatū dietei unū proiectū prin care a îndreptatū unele defecte și greșeli neînsemnate ale noiei legi electorale. Și acēstū proiectū a și fostū primitū de dietā.“

„Ar fi trebuitū așadēr numai puținā bunăvoință și totū atāta dragoste catrā dreptate — și se putea delătura încă de atunci cea greșelā mare a leiei, ce vatāmā și nedreptățesce în modū cumplitū pe Romāni ardeleni.“

„Dēr pe d-lū Tisza nu la durutū capulū de așa ceva, și îi vine omului a crede, că ceea ce d-lū Tisza a consideratū de rău și vātāmătorū pe cândū era încă conducătorū alū opozițiunii, considerā de bunū și potrivitū de când e ministru.“

Deputatulū Borlea se plānge mai departe în discursulū sēu, că ministrulū de interne a interđisū printr'o ordinațiune iutrebuițarea stindardelorū nóstre națiionale și amintesce unū casū întâmplatū în Șiria, comitatulū Aradului, unde s'a fostū confiscatū unū praporū bisericescū din causā că era în culorile națiionale. Apoi continuā așa:

„D-lū ministru-președinte Tisza nu se îndes tulū nicī chiarū cu aceea, că antecesorii sēi au eschisū limba maiorității de prin comitate, scaune

districte și cetăți, ci elū ordonā de curēndū autoritățilorū comitatense sē se silēscā a influința asupra primăriilor comunale, ca aceste sē nu mai corēspundā cu judecătóriele reg. în limba comunei, ci esclusivū numai în limba maghiarā.“

Ordinulū ministerialū era motivatū cu aceea, că numai „se încurcă lucrurile și se perde multū timpū prin aceea, că primăriele corēspundū în limba comunalā.“ Deputatulū Borlea resolvē acēsta cestiune accentuāndū, că poporulū are dreptulū a pretinde, ca fie-care judecătóru care trăiesce din sudórea lui, sē-i cunóscā limba.

„Dēr nu pentru motivele arătate s'a datū acea ordinațiune — adauge Borlea — ci cu scopū de a maghiarisā a emisū ministrulū Tisza acēlū ucasū chiar contra legii.“

„Și acēsta se întâmplā la noi, onor. camerā chiar atunci, când în Turcia s'a datū ordinū tuturorū autoritățilorū ca în întreaga împērăția sē se publice judecățile numai în limba națiionalā a respectivei părți, și cu fiecare sē se ia protocolē numai în limb'ai națiionalā.“

Borlea își terminā discursulū cu următórea caracteristicā exclamare:

„C'unū cuvētū, onor. camerā, cu noi se tractēzā aici în Ungaria de nu mai rău, atunci la nicī unū casū nu mai bine, decâtū cum se tractēzā în Herțegovina cu poporațiunea creștinā care fū necesitatā sē apuce arma ca sē-și scuture jugulū!“

Dēcā așa se tracta la 1875, cum credeți că se tractēzā cu noi după đece ani de guvernare a d-lui Tisza?

Rēsboiulū dintre Sērbī și Bulgari.

Biuroalū de corespondență din Pesta ne-a comunicatū erī scirea, că ostilitățile au încetatū deocamdatā în urma mijlocirii ambasadorului austro-ungarū contele Khevenhüller. Scirea acēsta se adevēresce în modū oficialū din partea guvernului sērbescū.

Bela-Palanka, 29 Noemvre. (Oficialū). Comandanții sērbī au fostū avisați la intervenirea contelui Khevenhüller, se înceteze ostilitățile și sē încunoscīnțeze despre acēsta pe comandanții bulgari. Înca în nóptea următórea grosulū trupelorū sērbesci a fostū dislocatū împrejurulū Pirotului, anteposturile însă au rămasū în pozițiunile ocupate. Aripa drēptā sērbescā sta la 26 Noemvre pe înălțimea dela Rasnița, aripa stāngā la Gradasița. Bulgarii neținēndū sēmā de propunerea de armistițiu a marelorū puteri, atacarā trupele din frunte sērbesci. Încaerarea fū violentā și ajunse la baionetā: Sērbii se retraserā din orașū, după ce mai antēiu provisia de munițiune au aruncat' o în aerū și distruserā tóte magazinele. Bulgarii devastarā cele mai multe prāvālii. Tótā nóptea s'au schimbatū impușcături. La 27 Noemvre Bulgarii reinoirā cu mare violentā ataculū în contra centrului, dér divisia Dunării relū Pirotulū respingēndū pe Bulgari cu mari perderi. Lupta se desfășurā acum pe tótā linia. Sērbii au avutū în focū 40 tunuri. În Pirotū lupta pe strade a fostū, de repetite ori, violentā. Aripa drēptā sērbescā, divisia Drinei, causā însemnate perderi inamicului, care adusesse în luptā bataliōne rume-liote. Obosēla și numērulū preponderantū alū inamicului silī trupele victoriōse sērbesci sē renunțe la folosirea avantajelorū dobēndite și se retraserā în pozițiunile cele mai apropiate. Aripa stāngā sērbescā încă parāsi fără luptā Pirotulū. Bulgari, carī au avutū în luptā 50,000 de ómeni, au suferitū mari perderi, după cum spunū ei însiși. Erī diminētā se aflau ambele trupe combatante în pozițiunile arătate aci, când contele Khevenhüller sosi la linia anteposturilorū sērbesci și îndatā după aceea trecū linia anteposturilorū bulgare. După o orā apārū unū parlamentarū bulgarū, însărcinatū sē tracteze cu comandantulū trupelorū sērbesci pentru încetarea ostilitățilorū. Înțelegerea s'a stabilitū și trupele au rămasū în pozițiunile ocupate

Belgradū, 29 Noemvre. Buletinulū oficialū datū ađi

diminētā sunā: Nișū, 17/29 Noemvre, 12 óre 35 minut după međulū noptii. În timpulū când guvernului Maies-tății Sale i s'a comunicatū pasulū marelorū puteri pentru încetarea ostilitățilorū, armata nóstrā se afla în Pirotū, aripa stāngā la Belava-Nișorū, aripa drēptā din susū de satulū Blatta. Bulgarii, carī n'au vrutū sē ținā sēmā de intervenirea marelorū puteri, ne atacarā la 14/26 c. cu 50,000 ómeni infanteriā și 100 de tunuri pe tótā linia. Ataculū a fostū fórte violentū. Armata nóstrā evacuasē Pirotulū în sēra de 14/26 și la 15/27 l'a reluatū cu asaltū. Lupta s'a continuatū și pe stradele Pirotului, care la 15/27 după amēđū fū evacuatū de trupele nóstre fără luptā, deórece pozițiunea Pirotului zace în afarā de linia nóstrā de apērare. Armata nóstrā avea însărcinarea sē apere pozițiunile ocupate în casū când arū fi atacate, dér ele sē nu atace. Armata și-a făcutū datoria păstrāndū-și mai tóte pozițiunile, ce le cucerise la 14/26 c. și respingēndū pe inamicū pe tótā linia. La Timocū stau trupele nóstre la 1 până la 1½ chilometri departe de Vidinū, bombardarea s'a continuatū cu violentā; de douē ori a încercatū garnisóna Vidinului sē atace eșindū din fortărētā și de amēndouē orile au fostū respinși Bulgarii, căđēndū mulți dintre ei prisionieri. Unū despărțēmētū bulgarū, care se apropia dela Arcer-Palanka în ajutorulū Vidinului se ciocni cu trupele nóstre și fū totalū sfărāmatū. Întrēga împrejurime a Vidinului, dela Timocū până la Arcer-Palanka, este ocupatā de trupele róstre. — În acēstā situațiune se aflau amēndouē armatele, când ađi după amēđi s'a doveditū, că ostilitățile au încetatū pe basa următórea. *Fiecare parte își păstrēzā pozițiunile în care se aflā momentalū și între respectivii comandantī sē se fixeze zona neutralā.*

Viena, 29 Noemvre. Misiunea contelui Khevenhüller a făcutū pretutindenea mare impresiune. Elū n'a amenințatū pe prințulū *Alexandru* nicī n'a anunțatū că imediatū se va apropia unū corpū ajutătorū austro-ungarū. Dēr între alte argumente a adusū și pe acela, că Austro-Ungaria n'ar putea permite invasiunea fără margini în teritoriulū sērbescū și că principele ar trebui sē se gândēscā, că în asemenea casū și-ar vedea în față'i trupe austro-ungare. Mai departe se đice, că Austro-Ungaria ar fi făcutū același pasū față cu regele Milan, dacā prin invasiunea în Bulgaria ar fi trecutū peste anumite margini.

Belgradū, 29 Noemvre. Cu totū armistițiuulū publicatū, înarmările și trimiterile de trupe continuā, precum și nouēle comande de cele necesare se facū. În privința crisei politice esteriōre suntū aci douē păreri: maioritātea preponderantā a țērii și guvernulū sunt pentru continuarea rēsboiului până la estremū, pe când o micā parte vrea pace, dér numai cu condițiunea ca Sērbia sē nu pērđā nimicū. În acēstā privință se ține astā sērā unū consiliu de ministri. Sērbia a angageatū până acum numai 50,000 de ómeni infanteriā și artileriā a sa, dér de aci înainte are sē opunā Bulgarilorū 120,000 de ómeni, fără a socoti chemarea generalā. Acēstā împrejurare și dorulū de luptā alū rezervișilorū suntū destulā garanții pentru succesulū continuării luptei.

Belgradū, 29 Noemvre. Aci domnesce deplinā nesiguranță despre marea cestiune a păcii. Resultatulū conferinței de ađi a ministrilorū fū, că s'a hotărītū, sē desbatā în Nișū sub președința regelui. Se trimitū mereu rezerviști în cartierulū generalū.

Nișū, 29 Noemvre. Erī sērā, câteva ore după încheierea armistițiuului, Bulgarii au atacatū pe Sērbī lângā *Dromegea* între *Vlassina* și *Trn*. Sērbii, încēđuți în armistițiu, au fostū cu totul nepregătiți și anteposturile sērbesci au fostū totalū măcelārite. Alū 9-le regimentū primi îndatā lupta, care se fini la 10 óre din nópte cu aceea, că Sērbii au ocupatū și și-au păstratū o înălțime din apropiare.

Petersburgū, 29 Noemvre. „Novoje Vremja“ și „Vjedomosti“ intrēbā, că óre e amēsuratū scopului sē mai insiste Rusia pentru restabilirea *statului quo ante* în Rumelia în strictulū înțelesū alū cuvētului. De órece conferința din Constantinopolū n'a pututū ajunge la o hotărīre și deórece Anglia nu mai considerā neviolarea tractatului de Berlinū ca garanță a păcii europene, atunci, — đice „Novoje Vremja“ — Rusia nu mai are temeiu

d'a insista pentru restabilirea *statului quo ante*, ci trebuie se facă pași ca să 'și apere propriile sale interese, amenințate prin atragerea Bulgariei unite în sfera influinței Angliei. »Grașdanin«¹ dice, că victoriosul principe trebuie să se hotărască acum, ce drum vrea să apuce, o cale dreptă mărturisindu-se vinovată față cu Rusia, a cărei inimă e mișcată de vitejia sa, sau o cale fatală întorcându-se sub jugul lui Caravelov și soților săi, și cu această calea ruperei cu Rusia. O altă cale nu există. Pe ajutorul Angliei, prințul numai pe timp scurt pte conta, der pe ajutorul rusesc pentru timp îndelungat; acesta e singura garanție pentru durabila prosperare a poporului bulgar.

Constantinopolu, 29 Noevre. Ședința de erl a conferinței a fost o simplă convorbire. Conferențiarul s'au despărțit neîntârziat, deorece — după cum comunică »Agenția Havas« — s'a recunoscut, că neunirea, în prima linie, continuă a exista între Anglia și Rusia.

SCRILE ȚILEI.

Mai multe scole populare din comitatul Hunedorei s'au închis, din cauză că grasază scarlatina și inflamațiunea de gât atât între copii, cât și între omeni mari. Unii dintre ei au și murit.

—0—

În adunarea comitatului Bihor s'au petrecut scene furtunoase din incidentul propunerii d'a se felicita ministrul președinte Tisza cu ocaziunea iubileului de 10 ani. Deputatul Rigo atacă pe Tisza și corpul funcționarilor în modul cel mai violent și, fiind că nu voi să se retragă esresiunea, fu condamnat la 100 fl. amendă de către comisiunea judiciară constituită imediat pe baza vătămării demnității adunării (violatio sedis judiciariae). Rigo se depărta. Între viceșpanul Beöthy și Alexandru Csanady, care impută ministrului președinte că n'a dat niciodată nici vre-o satisfacțiune morală nici cavalerescă, se începe o certă, care se va rezolva, pte, printr'un duel, deorece Csanadi, la afirmarea viceșpanului că nici Csanady nu dă niciodată satisfacțiune, i-a strigat: »Asta'i o minciună!« Propunerea de felicitare s'a primit.

—0—

»Sloboda«, fôia lui Starcevic, provocă pe Croați să nu subscrie pentru opul prințului de coronă »Austro-Ungaria în cuvinte și icône«.

—0—

Din Alba-Iulia ni se scrie: »În mai multe foi s'a anunțat, că Wilhelm Hecht, neguțator în Viena, vinde straiuri (pături) de cai cu 1 fl. 80 cr. bucata. Mi-am comandat și eu două, și la primire în locu de 3 fl. 60 cr. am plătit 4 fl. 39 cr. Amendouă paturile nu sunt vrednice mai mult ca 2 fl. Am comunicat acestea, ca să se ferescă să n'o pătescă și alții ca mine«. Is. — Ne pare rău de acestu casu, der redacțiunile nu pot lua nici o responsabilitate pentru asemenea anunțuri. Vedă fiecare, ca să nu fiă păcălitu.

—0—

Regele României a primit din partea principelui Albert de Prusia o scrisore, prin care'i notifică că a luat regența ducatul Brunsvic.

—0—

La concertul filarmonic ce se va da în 4 Decemvre în sala Nr. 1 se va executa următoarea programă: 1. Cherubini: Uvertură la opera »Birtul portugez« (orchestră) 2. Bruch Max: Concertu G. mol pentru violină cu orchestră. 3. a). Schubert: »Liebesbotschaft« și b). Mendelsohn: »Reiselied« (bariton cu accom-

panimentu de pianu). 4. Beethoven: Cuintetu Es-dur op. 16, pentru pianu, oboe, clarinetu, cornu și fagotu. 5. Mozart: Simphoniu Nr. 2 în G. moll (orchestră). Bilete se vëndu la librăria Zeidner și Dresnandt. (Fotoliu 1 fl.; locu numerotatu 60 cr.)

Manifestația mamelucilor din Caraș-Severin.

Lugoșiu, 28 Noevre 1885.

Onorate d-le Redactoru! Pe ziua de 26 a l. c. s. n. reprezentanții comitatului Caraș-Severin au fost chemați la o adunare municipală estra-ordinară »pentru desbaterea urgentelor puncte din programul țilei.« În realitate se tracta de aceea ca toți mamelucii să serbătorescă și iubileze în sala comitatensă din incidentul împlinirii a dece ani, de când d-lu Tisza Kalman terorizează naționalitățile nemaghiare.

Mamelucii toți alergară la adunare, începându dela comitele Tabajdy și până la cel din urmă scriitoruș n'a lipsit din sala comitatensă nici măcaru unul. Ba în presera adunării municipale, Mercuri la 25 l. c. la orele 5 p. m., reprezentanții pretinsei partide liberale din comitat — amaru de libertatea ce o represintă — sub presiudu ablegatului Bissingen Ernő s'au intrunit la o consultare prealabilă în sala hotelului »la regele Ungariei«. Tota consultarea a constat din pregătirea ovațiunilor, ce avu să i se facă ministrului Tisza în congregațiunea de a doua zi. Apoi s'au proclamat între entusiastice »eljen«-uri membrii deputațiunei, cari în numele partidei liberale și alu comitatului Caraș-Severin — firesce că fără scirea și voința majorității populațiunei acestui comitat — avu să plece la Pesta, ca să felicite, la 29 l. c., pe marele maestru Tisza, pentru ostenele ce în decursu de dece ani de când domnesce și-a pus întru suprimarea dreptelor pretensiuni ale naționalităților nemaghiare, crearea unei caste privilegiate; confundarea patriei nostre în datorii ne mai pomenite și aducerea unei insemnate părți a populațiunei Ungariei la sapă de lemn ș. a.

Deschidându-se la 26 l. c. adunarea prin șpanul Tabajdy, proto-notarul comitatensu Szende cetesce propunerea avocatului Podrázsky Andor, ca, în vederea meritelor ce și le-a câștigat d-lu ministru-președinte Tisza pentru națiunea maghiară și patriă, să i se trimită o adresă de felicitare din partea adunării municipale și totodată să se trimită și o reprezentațiune, care să-lu felicite în persônă. Cu fortunose strigări de »eljen« fu primită din partea jidano-maghiarilor și maghiaronilor această propunere a adv. Podrázsky.

Apoi a urmatu unu șir de ovațiuni din partea oratorilor impintenați — cari răsăru, mai tare ca bureții după ploie din tote părțile — preamărindu și ridicându până în alu șeptelea ceru pe primul ministru iubilant, pentru pretinsele sacrificii și merite aduse pe altarul patriei și alu națiunei.

Contra propunerii avocatului Podrázsky se ridică adv. Nánásy (Unguru) și prin o vorbire bine motivată cere, ca să nu se voteze asupra propunerii lui Podrázsky deorece reprezentanții municipali nu s'au adunat ca să voteze adrese de felicitare unui ministru, care a pregătitu patriei ruinații, ci ca să desbată programul din ordinea țilei. Atata i-a trebuitu numai d-lui Nánásy, pentru ca să-și aprindă paie în capu. Totu contra propunerii de felicitare vorbesce și d-lu avocatul Hategu documentându cu argumente destul de valabile, că, ca Românu, numai partini nu pte o astfel de propunere. În urmă ia cuvântul dl. adv. Brediceanu și in-

tre altele dice, că se miră de unde vine atata poftă de felicitare! Când totă lumea se vaetă, și de griji și necasuri n'are unde să 'și pună capul, aici unlu după altul se scôlă pentru de a preamări pe Tisza și ai înșira meritele ce nu le are. Unu adevăratu patriotu, ba chiar și unu Unguru adevăratu, numai felicita nu pte pe unu ministru, carele prin sugrumarea libertății și în deosebi a naționalităților nemaghiare, prin crearea de stări esceptionale și împovărea populațiunei cu dări ne mai suportabile, a adus țera la o stare de plânsu. Dovadă e poporul, starea lui de helotu și viețai amărită precum și cetele de esecatori fără lege și Ddeu, carelu sugu și storcu până la mēduă, vëndându-i cu toba pentru darea »impărătescă« vacuța dela casă, boii din jugu, așternutul de sub elu, până și cea mai din urmă țundră din spate lăsându-lu ca vai de elu numai cu sufletul în oșe și cu amarul în inimă.

»Voiți să felicitați și să aduceți ovațiuni unui ministru?! Atunci pentru ce n'ați convocatu poporul, să 'lu întrebați pe dēnsul de e mulțamitu cu starea actuală și de consimte a felicita pe ministrul care i-a creatu această stare?«

Vorbirea d-lui Brediceanu a fost aclamată cu bucuriă din partea puținilor naționaliști, cari au luat parte la adunare, mamelucii se ntelege au desaprobatu însă nu pentru că n'ar fi fost adevărate țisele d-lui Brediceanu, ci pentru că era vorba de stăpanul lor.

După acesta punându-se la votu propunerea avocatului Podrázsky se primesce cu 9 de voturi contra 9 date de 8 Români bine sēmțitori și de unu Unguru. Apoi se mai proclamă între sgomotoșe strigări de »eljen« membrii deputațiunei, ce avu să felicite pe Tisza, în număr de peste 20.

În fine adv. Nánásy se mai scôlă odată și protesteză contra adresei de felicitare votate ministrului și cere, ca protestul să se ia și la protocolu până ilu va înainta în scrisu, der vicecomitele lakabfy luându cuvântul dechiară că protestul ilu va respinge. Vicecomitelui voșce să-i răspundă adv. Martinescu, der ceta mamelucilor erumpe atunci în strigări sgomotoșe și bate cu picioarele, ér Tabajdy 'i retrage cuvântul și cu îndatinatu-i »menyünk tovább« se trece la ordinea țilei. Deputațiunea ce a plecatu la Pesta ca să felicite pe Tisza e condusă de groful Bissingen Ernő — deputatul cercului electoralu alu Lugoșului — și de vicecomitele lakabfy.

Cu durere, viu a constata că între membrii deputațiunei se află și trei Români rătăciți, cari nu se rușineză de a ne compromite, alergându spre a se inhăma la carul triumfalu alu acelui ministru, care cu mână profană tenteză de a ne răpi ceea ce avem mai sfântu și mai scumpu pe acestă lume, dulcea limbă strămoșescă.

Nu știu care să fiă prețulu pentru care aceștia se deslipesc de corpul naționalu, der atata știu, că disprețulu ori și cărui Românu bine sēmțitoru îi va întâmpina când se voru întorce îndereptu.

Ca lumea să cunoșcă pre acei trei sateliți ai ministrului Tisza ecă lasă să le urmeze aici cinstitele nume: Așa unlu e canonicul Liviu András, care încă totu mai sperază din mâna lui Tisza vre-o mitră vlădicescă, decă nu altu undeva, barem în lună. Unu altul e părintele Roza Ádám din Leucasești, decorat pe peptu cu cruce pentru meritele sale anti-naționale, care sperază a să întorce din Peșta cu altă, pe spinare. Alu treilea e rătăcitul tecioru de popă românescu Bésán Mihályi care preferă mai bine societatea jidano-impintenaților,

FOILETONU.

O privire asupra trecutului și presintelui Românilor din opidul Codlea.

(Urmare).

B. Edificii de scôlă.

Mai nainte de an. 1820 edificiu propriu de scôlă n'a existat și înainte de an. 1795 nu se scie cine va fi fostu dascălu la copii.

În anul 1820 s'a făcutu edificiu de scôlă din lemn, acoperit cu șindile, mai târziu cu țigle. La an. 1871 s'a făcutu edificiu nou de scôlă, din materialu solidu și correspunzătoru scopului. Acestu edificiu, pre lângă alte prestațiuni din partea poporului a costat în bani 2076 fl. 60 cr., dintre cari comuna politică a ajutat cu 500 fl. și poporul gr. or., prin repartițiune, 1576 fl. 60 cr.

Învțătorii de scôlă.

Dela an. 1795—1853 a fostu unu singuru invțătoru, cu salariu anualu unu sfanțu dela fiesce-care elevu de scôlă. Dela an. 1853—1869 au fostu câte 2 invțătorii. Celu dinteu cu salariu anualu 105 fl., alu doilea cu 80 fl. v. a., solviț din cassa alodială, și dela fiesce-care elevu a 40 cr. Dela 1869—1873 invțătorul I-ii cu 150 fl. invțătorul alu II-lea cu 130 fl. Dela 1877 până în presinte pentru ambii invțătorii câte 200 fl. și pentru scôla de repetițiune 30 fl. și taxa de a 40 cr. dela elevii de scôlă.

Cercetarea scôlei.

În decursul anului scolastic 1884/5 au fostu obligați:

a. dela 6—12 ani 71 băeți și 90 fete=	161
b. dela 12—15 ani 38 băeți și 37 fete=	75
Suma 236	

Dintre aceștia au cercetat scôla:

a. dela 6—12 ani 55 băeți și 76 fete=	131
b. dela 12—15 ani 22 băeți și 23 fete=	45
Suma 176	

Dintre elevii scôlei nostre, cari au cercetat și alte scôle mai înalte, au ocupat următoarele funcțiuni:

1. George Pascu, cu clasele primare a fostu invțătoru, după aceea capelanu în Codlea unu an, apoi a trecut în România.
2. Alexandru Pascu, clasele primare, a fostu invțătoru în Codlea și după aceea preot în Helchiu, la 1870 a trecut în România.
3. Ioan Ilea, fostu cantor și invțătoru în Codlea.
4. Ioan Ilea alias Ilescu, cu 4 cl. gimn., invțătoru în Codlea
5. Alexandru Ilea, cu 3 cl. gimn., fostu invțătoru în Codlea.
6. Constandin Pascu, cu 4 cl. gimn., preot în România.
7. Petru Vladu jun., cu 3 cl. gimn., fostu preot și invțătoru în Codlea.
8. Petru P. Vladu jun., cu 3 cl. gimn., preot în România.

9. Alexandru Pascu, cu 4 cl. gimn., preot în România.

Dintre cei preste 15 ani știu ceti	32 bărb. 2 fem.=	34
Dintre eei preste 15 ani știu ceti și serie	155 bărb. 46 fem.=	201

Construcțiunea Caselor.

Mai nainte de an. 1848 mai tote casele erau de lemn, acoperite cu paiă sau șindile și întocmite intr'unu modu aprupe primitiv, multe dintre ele cu dosulu către stradă și cu ferestri mici, de atunci încoe cele noue sunt după sistemul de astăzi, din materialu solidu cele mai multe și mai tote acoperite cu țigle. cu ferestri mari și luminoșe către stradă și intr'o linie dreptă, formându strade regulate.

Contingentulu în armată

Rēsbóie'le cele dese din trecut, năvalirile Turcilor, Tatarilor și altor seminții în Transilvania, au ținut multu seculu pe poporul Transilvaniei mai totu cu arma în mână. Se înțelege de sine, că la apărarea patriei erau îndatorati și Români, căci altcu n'ar avu nici unu înțelesu multele diplome nobilitare române câștigate în rēsbóie'le pentru apărarea patriei. Emblemele diplomelor nobilitare, cu deosebire ale celor din țera Oltului, d. e. a Comănicescilor din Veneția de jos. »Unu călărețu cu frânele apucate în dinți, în mâna dreptă sabia, în cea stângă lancea.« constata pe deplin eroismul străbunilor nostri. Donațiunile și drepturile nobilitare nu le voru fi căpătat ei de flori de mēru dela principii Ardélului. De unde urmēză, că și Români

decât a bărbaților bine meritați pentru națiune și care pentru un os de ros își vinde și conștiința sa națională.

— borgovanul. —

IRREDENTA.

M. Dateșiu, 26 Noemvre 1885.

Inchisițiunea pentru presupusa irredentă și-a luat începutul și în părțile murășene. În comuna noastră M. Dateșiu a fost trimis din partea tribunalului din Turda un jude regesc Nagy Zsigmond cu un cancelar. La sosirea lor a fost citat judele comunal, căruia i s'a poruncit a aduce 2 tineri români. La 7 ore a. m. a început investigațiunea, ambii au fost întrebați: „Scii tu aceea că Pavelu Filon a dîș, că „cât de curîndu apucă Românii preste Unguri deasupra?“ Cunoșteți voi aceea că ați dîș: „că vinu Românii?“

Bieții băieți servitori au răspuns: „Nu scim, atata scim că Pavelu Filon a cântat în crîsmă Deșteptăte Române.“

Inchisițiunea s'a făcut pe basa unei arătări făcute de un dîleru pescaru Szölösi de origine maghiaru, din casul următoru:

Dîlerul maghiaru are o fată jună de 36 ani, care s'a dus Dumineca între tinerimea română la joc, avînd între tinerii români o purtare imorală, unul dintre ei a îndrumat-o și o-a și imbrăncit dîcîndu: „Du-te la Ungurii vostri unde aveți voi jocu“ Feta de unguru a alergat la tatăl sîu și i-a spus, că „Românii o-au alungat de pre ulița satului și o-au bătut.“ După acestea tatăl ei a mers în satul vecin ungurescu la meșterul reformatu. Acesta după spusa Ungurului a făcut arătare la oficiile mai înalte cu înțelegul, că Ungurii nu pot trăi de Români, și pre ulița facu sgomotu și de 4 luni încoco 4 familii, care singure sînt de unguri, au temerea cea mai mare în sat.

Arătarea făcută se vede că tribunalul a luat-o în înțeles de „irredentă“, presupunîndu, că aci ar fi părtași „irredentiști.“

Deră după ținuta investigațiune a judei regescu s'a vădutu, că totu casul nu a meritatu nimica, ci s'a întemplat numai din o scenă de dragoste între juna bêtrenă, părăsita de Ungurii din satul vecin, și între tinerii români.

Din unele ca aceste se vede, că trăim într'unu timpu criticu, încatu și casurile cele mai bagatele între omeni se încarcu în spinarea Românilor. Ore ar fi meritatu cauza aceta la arătarea unui dîleru, care își câștigă mămăliga de tôte dîlele pe pesci dela Românii din comună, a o lua de așa momentușă în contra Românilor, după scrierea unui meșteru bêtoru de rachiu, după a căru arătare tribunalul se călătorescă 6 miluri de locu? Ore nu ar fi fostu de a se lua în considerațiune, ce persone facu arătarea și este basată arătarea? Și după casul investigarei ar trebui judecătoria să spună, că a fostu pe o cale ilegală și denunțatorulu să plătescă spesele făcute și să fiă judecatu la o pedepsă, căci numai așa s'ar putea pune căpētu denunțatorilor mișei.

Cu durere amu putea dîce și aceea, că decă într'o comună românescă ar fi 3 dîleri și unul ar fi amăgitu a face arătare din ură și ceilalți 2 ar și fasiona aceea dreptu nedreptu ar fi judecatu.

C. maioru.

Alba-Tulia, 24 Noemvre 1885.

(Alegerea căpitanului de polițiă. — Arunculă comunală și scôtele confesionale)

În 18 Noemvre a. e. s'a făcutu în adunarea comunală a acestui orașu alegerea căpitanului de polițiă, care postu deveni vacantu prin abdicarea fostului căpitanu Ștefanu Jenei, care pentru abuzuri a fostu trasu în cercetare disciplinară, și de care prin abdicare a scăpatu. Cu tôte acestea comunitatea i-a votat unu ajutoru de 40 fl. v. a. pe lună, ca să nu fiă lipsitu de traiulu vieței. S'au mai votat și alte remunerațiuni peste bugetu, cu tôte că mai tôte articolele de traiu sîntu sumpuse la impositu destulu de mari totuși bugetulu numai cu unu aruncu de 10% se pôte acoperi, și se mai facu și donuri fără de cale în timpuri când dările țerei abia sîntu de suportatu. La aceea, ca din bugetulu orașului să se întrebuințeze o sumă câtu de mică spre scopurile culturale ale confesiunilor, nimeni nu se gîndesce. Mai înainte figurau aci în bugetu câte 200 fl. care se împărțeau între scôtele confesionale, der ađi nici unu cruceriu, căci abia ajungu banii pentru ajutore la unii și alții preste măsură de mari și neavîndu orașulu nici unu fondu de pensiune! Este tîmpulu; ca să se tragă seamă de aceste donuri.

La finea ședinței a ajunsu la desbatere alegerea noului căpitanu, care alegere de unii se cerea a se amana, der la cererea majorității s'a efectuitu, alegîndu-se avocatulu Cristhian Roth cu absolută măioritate de voturi, pre când candidatul oficialu Kis Balint din Ighiu căpeta numai 15 voturi. Auđim, că d-lui primaru nu i-ar fi spre plăcere această persónă, der se nu fiă supăratu căci calificațiunea acestui bărbatu nu va fi spre scăderea oficiului, ci din contră sperîndu a avea unu căpitanu, care în postul acela până acum destulu de neglijat și va implini chiamarea sa. Nu se pôte prescrie ômeniloru, ca toți se asculte orbesce, cu atatu mai puțin ca toți se sîmță pentru persone ce se recomîndă din alte puncte de vedere, decum sîntu cele ale binelui comunu. Alegerea aceta a fostu unu începutu bunu în favoarea cauzei comune a orașului, și e de doritu ca spiritulu acesta să înflorască.

SCIRI TELEGRAFICE.

(Serv. part. alu „Gaz. Trans.“)

CONSTANTINOPOLU, 1 Decemvre. — Derviș-pașa a primitu ordinu să plece la Sofia, ca în numele Porții să tracteze directu cu prințul Alexandru.

CONSTANTINOPOLU, 1 Decemvre. — Porța a adresat o proclamațiune cătră Rumelioti, provocându-i să se întorcă la supunere și ascultare din confusiunea, în care i-au adus agitatorii; în același timpu îi asigură pe toți de grația Sultanului și promite amnestia generală.

DIVERSE.

O scrisore regescă adresată împăratului Germaniei. — Regele negru Bala Demba, stabilitu aprupe de Sierra-Leone, a adresat o scrisore forte insemnată, prin mândria ei, împăratului Germaniei. Aceta scrisore este scrisă în limba arabă și „Gazeta națională“ dă traducerea ei, din care estragemu pasegele următoare: „Rogu pe Dumneđeu a totu puternicu, cu care nu se pôte nimeni potrive și care este celu mai mare decatu toți negrii, și pe profetul și servitorulu sîu Mahomedu, pe

care Dumneđeu l'a trimisu spre a câștiga pe toți principii pentru cauza lui prin Coran și invetații sîi, cari trebuie să invețe cuvîntulu la ai ței, pe care nu-lu cunoscă încă, — îi rogă să vegheze ca aceta scrisore să fi ajungă de siguru în mână. Nu este decatu o scrisore, der ceea ce conține este multu. Eu, regele insumi, am scris'o, regele Bașaganiloru... Eu, regele, vegheză aci asupra tuturor albilor, și poți să dîci ômeniloru lor, că potu se fiă liniștit în țera mea, le acordă tôte protecțiunea necesară. Nu dîce că este unu negru, care îți serie aceta scrisore, căci trebuie să scii că toți regii sîntu d'o potrivă. Dîcem că poți să trâmîți multu ômeni pentru a face comerciu aici, căci voim fluviulu să fiă deschis Europeniloru. În aceta țera nu este rîsboiu și nu va fi pe câtu timpu voiu trăi; albi n'au decă a se teme de nimic. Sîntu trei feluri de cunoscînțe, pe cari pôte să le aibă cineva: cunoscî de esemplu unu om și nu-i dîci nimic, — cunoscî pe unu altulu căruia îi dîci ce scii, — séu cunoscî unu om căruia îi inspiră frica și-ți este rușine să-i spui totu. Decă prietenulu țeu este o femeia, nu-i dîce nimic, decă e bărbatu ca tine, atunci nu te teme de nimic și revarsă-ți inima asupră-i, alu treilea prietinu alu țeu este Dumneđeu, pe care îl voiesc séu nu. Ca și antilopa, care decă nu s'ar simți că are corne nu s'ar incerca să-și scarpine dosulu cu ele, totu asemenea și albi n'ar fi venit aci, în număr alatu de mare, și n'ar fi espusu bunurile lor, decă n'ar fi sciutu, că sîntu cu totul în siguranță în regatul meu. Pentru a-ți comunica tôte acestea, și-am trimisu aceta scrisore, eu, regele Bala Demba. „Gazeta națională“ adaogă, că acestu mândru monarču domnesce asupra unui poporu de negrii abia de 10,000 suflete! Bogașii sîntu, unii mahomedani, alții adoratori ai fețișului; ér printre ei se află și puțin creștini. De altmîntrelea, aceta pace atatu de laudată de regele Bela nu este prea asigurată în țera lui; la începutulu anului acetaia o fabrică germană a fostu distrusă de indigeni. Pare asemenea, că regele Bala Demba, cu tôte înțelepciunea lui, este unu domnu în ale căru cuvinte nu trebuie a se increde cineva prea multu.

O principesă fugară. — Citim următoarele în diarele din Roma: Se scie că principesa Orsini, soția principelui Filipo Orsini, a divorțat de soțulu ei, ale căru moșcii dîcea că nu le mai pôte suferi; cei doi copii născuți din aceta căsătorie, un băiat și o fată, au fostu lăsați în îngrijirea mamei. După câtva timp, principele a intentat unu procesu principesei, sub pretestu, că ea maltrata pe copii, și tribunalul a hotărît ca fata, în etate de 17 ani, să fiă dată tatălu. Acum câteva săptămîni, principele a reclamat pe cale judecătorească să i se de și fiul și tribunalul a recunoscut, că cererea lui era întemeiată. Tînerulu principe a fostu decă invitat prin diarul oficialu să se întorcă în 24 de ore la domiciliulu tatălu. Der principesa și fiul ei au fugitu în străinătate și, după cererea tatălu, poliția se află întru căutarea lor, trimițandu-le semnalmentele pretutinden.

Cocóna își face toaleta. Fata din casă scapă oglinda din mână. Necăjită, dîce cocóna: — N'am vădutu o fință mai prósă de câtu tine! — Oglida nu s'a spartu, cocóniță... Uitați-vé în ea!

Cursulu pieței Brașov

din 1 Decemvre st. n. 1885.

Bancnote românesce	Cump.	8.53	Vînd.	8.56
Argint românesc		8.45		8.50
Napoleon-d'or		9.94		9.98
Lire turcesce		11.26		11.36
Imperiali		10.14		10.24
Galbeni		5.92		5.97
Scrisurile fonc. „Albina“		100.50		101.—
Ruble Rusesci		122.25		123.—
Discontulu		7—10 %		pe anu.

Editoru: Iacobu Mureșianu.

Redactoru responsabilu: Dr. Aurel Mureșianu.

între Sasii, fiindu părtași la tôte greutățile și pericolele aci de aceta nu au pututu să fiă scutiți. Chiar și Sasii în scrierile lor amintesc, că, afară de Țiganii locuitorii au fostu datori în timpuri grele a apăra patria și toți cei apți trebuiau să-și facă datoria.

Cum va fi fostu organizată armata sub principii independenti este o temă, care nu cade în competența noastră; se scie însă, că devenind Ardélulu sub Austria spre siguranța publică s'au trimisu și trupe austriace, și cu timpul s'au recrutat și indigeni în regimentele împărațesce.

Din actele aflătoare în archiva comunei politice se constată, că în 24 Aprilie 1778 s'a recrutat la milițiă, Codlea a datu trei feciori. În anul 1788 Augustu într'o Duminecă după serviciulu divin, în biserică au ușile încuiate, s'au asentar dîntre feciori 8 inși. Ér în protocolulu de contribuțiune din anul 1765 pag. 34 poziția 3. 4. 5. ocără Stanu Munteanu miles, Stanu Dodocu invalidu, Stănilă Munteanu miles și la an. 1771 polițiă 43 Pascu Cătană miles invalidu, prin care se constată că și dîntre Români au fostu recrutați în armată.

În anul 1736 Românii din Scheiu au voit a forma unu regimentu român separat, și au pretinsu a se bucura și ei de drepturi ca Sasii. Magistratul însă îngrijit, ca dorința Românilor să nu se pôte implini, Sasii trimiseră la Guvernul țerei o deputațiune constătoare din Senatorii Andreas Tartler și Christoph Seevald, în reprezentanța orașului 4 fruntași, din tôte țechurile ale 4 dîntre cei mai buni cetățeni, și din districtu 2: dețutul din Codlea Thomas Foith și funogiuđu din

Ghimbavă Petrus Römer. Aceta comisiune s'a compus astfel, pentru că afacerea aceta atinea întregu districtulu, căci dîce chronicarul sasu din a. 1794, că pe atunci în districtu nu era nici unu sat fără de „wallachisches Gesindel“ (ciurucu valach). Ce va fi esopertat aceta deputațiune nu se scie; se scie însă, că Sasii și-au păstrat libertățile cele vechi și Români pentru aceta încercare au fostu aspru pedepsiți. În anul 1809 Sasii din țera Barsei au format unu batalionu de vînători, în onoarea împărațesei, constătoru din tôte naționalitățile, afară de țigani. Codlea a datu la acestu batalionu 10 feciori.

Modulu de recrutare, de când a devenit Transilvania sub Austria până la 1850, era, că fiesce care comună era datore a da unu număr ore-care de soldați pe fiesce-care anu, și dacă dîntre cei prinși spre asentare se împlinea numărulu pretinsu, toți ceilalți erau scăpați. Bêtrâni istorisesc, că mai înainte se făceau mari nedreptăți la asentare, căci diregătorii încă de tim puriu ochiau pe cine să dela milițiă, și dacă era feciorii mai îndrăneși séu cu ceva prepusu, la unu timpu anumit bêtrâni satulu înarmați năvăliu peste nopte în case și prindéu atăția, călî avéu lipsă, și îi trimiteu la cetate spre a-i visita. Pe ai lor îi făcêu scăpați. Feciorii de Români se fereau de a fi prinși cu strîngulu și se ascundeu până ce se umplea numărulu ce trebuia să se de. După câte unul umblau bêtrâni satulu săptămîni întregi cu deosebire nopte. Unii vădendu-se astfel căutați treceau în România. Sîntu forte interesante istorisirile unor prinși cu strîngulu la milițiă. Episoadele lor ar da unu bun materialu la compunerea

unui romanu séu a unei piese teatrale. Până mai în anii trecuți să mai aflau în viață unii veterani soldați cari cu fală spunéu, că ei au percursu drumulu de aici până la Parisu, Rinu și Seina în câte 8—10 luni totu pe jos, și unii totu același drum în mai multe rînduri. Durata serviciulu nu era mai scurtă de 10—12 ani. Modul de asentare la milițiă dîntre anii 1834—1848 este cunoscut până astăzi sub numirea „Vêrbuncu“. Modul asentării la Vêrbuncu era astfel: 5—6 soldați cu unu căpraru în frunte și cu lăutari mergeau prin sate și începeau a juca. Feciorii dela sate se adunau și ei la joc și unii și jucau cu soldații. Atunci unul dîntre soldați puneă căciula sa pe capulu unuia dîntre feciori și elu lua palaria feciorulu, și cu aceta era înrolat, și trebuia să servescă.

Poporul român a demonstrat la diferite ocașuni, că-și cunosc chemarea sa, când patria și tronulu se află în pericol. Chiar și din Codlenii noștri la an. 1848 îndată au format o compania sub comanda Epitropulu Ioanu Lazaru alias Rogoza. În rêsboiele dela 1848 încoco purtate contra statelor vecine, Românii ca soldați nu s'au lasat a fi întrecuți în eroismu de alții, aceta o spunu cu fală comandanții lor dîcîndu:

„La Magenta Solforino, Custozza și Königgrætz.

Ostașii români cu toți arătara alu lor prețu.“

Dela 1848—1884 s'au asentar 116 feciori dîntre 388 cari s'au căsătorit.

(Va urmă.)

Cursul la bursa de Viena

din 30 Noembrie st. n. 1885.

Table with financial data for the Vienna stock exchange, including items like 'Rentă de aur', 'Imprumutul căilor ferate', and 'Bonuri rurale'.

Bursa de București.

Cota oficială dela 18 Noembrie st. v. 1885.

Table with financial data for the Bucharest stock exchange, including items like 'Renta română', 'Credit fonc. rural', and 'Banca națională a României'.

ANUNCIU

Am onore a aduce la cunoștința Onor. Publică că am deschis un...

Depozit de Tapiserie

care conține un bogat asortiment de cusături (broderii) isprăvite pe Caneva, Mătase și Pânză.

Vilhelmine Zimmermann, Strada Scheilor Nr. 118.

Numere singuratică à 5 cr. din „Gazeta Transilvaniei” se potă cumpăra în tutungeria lui I. GROSS.

BOLNAVII

5--20

de plumăni, peptu, gatu (ofticoși) și cei ce suferu de Asthma

se facu atenți asupra efectului tamăduitoru alu plantei medicinale, ce am descoperit-o în interiorulu Rusiei și care după numele meu s'a numit „Homeriana”.

PAUL HOMERO in Triest (Austria).

Inventatoru și preparatoru alu singuru veritabilei plante „Homeriana”.

Comptabilitate și limba franceză.

Subscriși deschidū, dela 1 Decembrie a. c. st. n. încolo, unū cursū de sēră pentru instrucțiunea privată din Comptabilitate, Corespondență și șilnicū limba franceză.

Înscrieri se primescū numai până la 5 ale luni curente în strada scheilor sub Nr. 146. în cantorū.

D. Benado, docentū de limba franceză.

Iosifū Rațu, comptabilū.

1-3.

Anunțămū acelorū onorați cetitori, cari vorū binevoi a se abonā la fōia nōstră de aici încolo, că avemū încă în rezervă numerī dela începutulū anului 1885 prin urmare potū se aibā colecțiunea completă.

Mersulū trenurilorū

pe linia Predealū-Budapesta și pe linia Teiușū-Aradū-Budapesta a calei ferate orientale de statū reg. ung.

Large table with train schedules for routes: Predeal-Budapest, Budapest-Predeal, Teiuș-Arad-Budapest, and Budapest-Arad-Teiuș. Includes columns for train types (omnibus, accelerat, etc.) and departure times.

Nota: Orele de nopte suntū cele dintre liniile grōse.